

УДК 821.161.2-1Сте.09:39
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.1.39>

**ЕТНО-ГУЦУЛЬСЬКІ КОДИ ПОЕТИЧНОГО СВІТУ ІВАННИ СТЕФ'ЮК
(НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНОЇ ЗБІРКИ «ДИКА ЯГОДА»)**

**ETHNO-HUTSUL CODES OF THE POETIC WORLD OF IVANNA STEF'YUK
(BASED ON THE POETRY COLLECTION «WILD BERRY»)**

Чолкан В.А.,
orcid.org/0000-0002-6635-2493
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Меленчук О.В.,
orcid.org/0000-0002-1382-7360
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри української літератури
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Стаття висвітлює змістове наповнення та художньо-стильові особливості поетичної творчості І. Стеф'юк на матеріалі збірки «Дика ягода» через призму філософсько-світоглядних і культурно-ціннісних орієнтирів. Звернено увагу на оформлення збірки, потрактовано її назву, з'ясовано символічність кількості творів і сакральність чисел, що фігурують в окремих поезіях.

На основі ґрунтовного аналізу розкрито образно-тематичну структуру збірки, що вміщує особисте й громадянське та головно розвивається у руслі народно-християнської культури. Цілісність образу гуцульського світу І. Стеф'юк складають символи та образи живої природи, предмети матеріальної культури, сакральні місця, християнські та язичницькі свята, такі як: Водохреща, Великдень, Перший Спас, Іллі, Коляда, Купайла. Окрему увагу приділено символам світла, води, саду, а також образам світу, сонця, птахів (ворон), тварин (вовк), які є наскрізними у збірці. Підкреслено, що кожен вірш І. Стеф'юк утаємничує в особливе світосприймання авторки, яка по-філософськи осмислює сакральне і містичне, осягає премудрості земного буття. Звертається поетеса до теми війни, де у віршах-рефлексіях передає власні переживання з вірою у переможність українського воявничого духу.

Поезія у збірці «Дика ягода» кодує численні смисли, в основі яких – глибокі знання народної традиційної культури з її обрядовістю та звичаєвістю. Крім того, вона наснажена любов'ю до життя, до рідної землі, її духовних, культурних і матеріальних цінностей.

Для художньо-стильових особливостей поетичного мовлення письменниці характерна наявність діалектної лексики, розмаїття художніх засобів, зокрема – епітетів, порівнянь, метафор, стилістичних фігур, новотворів, фразеологізмів, афористичних висловлювань тощо.

Ключові слова: поезія, народний, язичницький, християнський, світло, символ, образ.

The article highlights the content and artistic and stylistic features of the poetry of I. Stefyuk based on the collection "Wild Berry" through the light of philosophical and cultural values. Attention is paid to the design of the collection, its title, the symbolism of the number of works, and the sacredness of the numbers appearing in individual poems. Based on a thorough analysis, the article reveals the imagery and thematic structure of the collection, which includes personal and civic themes and is mainly developed in the context of folk-Christian culture. The integrity of the image of the Hutsul world of I. Stefyuk is composed of symbols and images of nature, material objects, sacred places, Christian and pagan holidays, such as Epiphany, Easter, Makoviya, Elijah, Christmas, Ivana Kupala. Special attention is given to symbols of light, water, garden, as well as images of the world, the sun, birds (raven), animals (wolf), which are recurring in the collection. It is emphasized that each poem by Ivanna Stefyuk reveals her unique worldview, in which she philosophically contemplates the sacred and mystical, and comprehends the wisdom of earthly life. The poet also touches upon the theme of war, reflecting her personal experience and faith in the victorious spirit of the Ukrainian people.

The poetry in the collection "Wild Berry" encodes numerous meanings, based on a deep understanding of traditional folk culture, its rituals and customs. In addition, it is imbued with a love for life and her land, its spiritual, cultural, and material values.

The artistic and stylistic features of the poet's language are characterized by the presence of dialectal vocabulary, a variety of artistic means, in particular - epithets, comparisons, metaphors, stylistic figures, neologisms, phraseological expressions, aphoristic expressions, etc.

Key words: poetry, folk, pagan, Christian, light, symbol, image.

Постановка проблеми. У сучасному українському письменстві художня творчість членкині Національної спілки письменників України, літературознавиці, етнографині Іванни Стеф'юк розвивається у руслі поезії, представленої збірками «Раптівка» (2018), «Рибниця» (2018), «Дика ягода» (2023), та прози – збірки новел та образків «За руку з гостем» (2015), «Про вас» (2022), роман «На хітанці», повісті «Вітер над курултаєм», «Близниця». Інша сфера зацікавлень І. Стеф'юк – наукова та етнографічна діяльність, позначена дослідженнями творчості письменника з «Покутської трійці» Марка Черемшини, що втілюється у монографії «Людина і світ у слові Марка Черемшини» (2019) та упорядкованій книзі «Марко Черемшина у спогадах, документах і матеріалах» (2014), збірці культурологічних есеїв та образків «Портрет українця» (2022), у співавторстві з М. Шкрібляком у науково-дослідницькій книзі «Гуцульський ліжник: дискурс через віки» (2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на достатньо вагомий та ґрунтовний творчий здобуток письменниці, їхнє літературно-критичне осмислення бере початок із дебютної прозової збірки «За руку з гостем» (2015) та відображене у публікаціях Є. Барана, Б. Мельничука, О. Меленчук, В. Шкурмана та ін. Крім того, картина творчого виміру І. Стеф'юк розкривається у численних інтерв'ю та блогах письменниці.

Постановка завдання. Найновіше видання, яке побачило світ на початку 2023 року, – збірка

поезій І. Стеф'юк «Дика ягода», увібрало в себе неповторний колорит гуцульського магічно-містичного світу та вперше постає об'єктом нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Естетичне оформлення поетичної збірки, як і її змістове наповнення прочитується у парадигмі символічності. На обкладинці зображено чарівний профіль авторки (мистецька світлина фотохудожника Руслана Трача, з яким тісно співпрацює І. Стеф'юк), що так нагадує портрети «рембрантівських» (картини «Гігієя – богиня здоров'я», «Даная»), «рубенсівських» («Вірсавія»), «брюлловських» («Італійський полудень») пишнотілих красунь. Вдало дібрана назва книги «Дика ягода» запрошує до своєрідного Причастя, що суголосне зі словами В. Свідзінського: «...Я виноград відновлення у ніч несучу. / На мертвими полі стану помолитися, / І будуть зорі біля мене падати» [8, с. 213], який пророче передбачив свою смерть далекого 18 жовтня 1941 року («В полум'ї був спервовіку / І в полум'я вернуся знову... / І як те вугілля в горні / В бурхливим горінні зникає, / Так розімчать, розметають / Сонячні вихори в пасма блискучі / Спалене тіло моє») [8, с. 108]. Адже і в поетеси «На перехресті душ лиш виноград... / А сни – як грона – зріють. Тихо зріють...». Вона володіє містичними знаннями, стверджуючи, що «...трохи вмерла, трохи – посивіла...», щось дізналася». Середньостатистичній людині іноді важко зрозуміти, які глибинні та пророчі знання можуть відкриватися справжнім поетам, котрі

підтримують сакральний зв'язок із Вищим світом. Зображення павиноного пір'я співставляється з образом Пави, що символізує духовні знання, які передаються через мудре Слово авторки книги, Павочки, котра «за красу свого пір'я стала символом розквітлої молодості» [1, с. 410].

Символічною є не лише назва збірки «Дика ягода», що уособлює неприборканість та нестримність, за словами І. Стеф'юк, «як та ріка, що пробивається крізь каміння та долає немалі перешкоди», а й число творів, що налічує 117 віршів та умовно вписується у сакральну цифру дев'ять. За твердженням Валерія Войтовича, «дев'ять складається з трьох трійок, що означає могутність, вищу духовну силу. Це число небесне й ангельське» [1, с. 586]. Прикметним є те, що це – дев'ята збірка творів у доробку письменниці. На сенсорному рівні кожен вірш І. Стеф'юк утаємничує в особливе світосприймання авторки, яка по-філософськи осягає премудрості земного буття. Енергетично заряджені поетичні рядки, відкривають глибокі сенси пізнання як духовного світу ліричної героїні, так і тих стихій, в яких нуртує творче начало авторки: «Думок – ріка, / Без броду-дна, / Але думки тоті – потайні» [10, с. 11]. Слова народжуються подумки та поетичною лавиною витанцьовують свій власний аркан.

Поетичні рядки: «Я знаю багато – / Але не знаю свій вік» [10, с. 110] засвідчують, що авторка насправді, як і всі справжні митці, знаходиться поза категорією часу, проживаючи кожен день («тут» і «тепер»), мов останній у своєму житті. У нашому світі, де «птаха розтворює серце», «людина забуває все, і цілий Божий вік пригадує: хто вона, звідки, і головне – для чого тут», поетеса стверджує: «...Світ – це ти, / І всесвіт – теж. / Людино з серцем як планета, / Не бійся злих. Не стишуй лету. / Ніхто не знає часу меж» («Серед повітряних тривог») [10, с. 124]. Авторське твердження «Я – лиш людина. / Я – не назавжди. / Я – свічка біла» [10, с. 67] перегукується зі словами Василя Симоненка «Бо ти на землі – людина, / І хочеш того чи ні / Усмішка твоя – єдина, / Мука твоя – єдина, / Очі твої – одні» [10, с. 266].

Поетичні смисли І. Стеф'юк кодують не лише особисте, а й громадянське, що притаманне поезіям «Серед повітряних тривог», ««Війна» і «весна»», «Маєш перебути», «Біль підреберний стався вогнем», «Ти пробач мені, Боже» тощо. З моменту повномасштабного російського вторгнення в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року, життя кожного українця свідомо поділилося на «до» і «після» цих кривавих подій (хоч війна триває вже дев'ятий рік поспіль). Поетеса,

якій «Україна кровить» [10, с. 129], твердо переконана, що «зайде сонце війни – / Вийде сонце свободи, / А в слідах від гармат / Зійде мак, / Зійде мак...» [10, с. 129]. Ця квітка означає красу, молодість та їхню скороминучість. З квітучим маком порівнюють і юнака-молодця. Чимало українських воїнів гинуть, виборюючи незалежність Україні. Їхні душі проростуть колись квітами на нашій землі. Саме це мав на увазі Богдан Гура, коли писав вірші до славнозвісного твору «Балада про мальви», який поклав на музику Володимир Івасюк: «О мамо рідна, ти мене не жди, / Мені в наш дім ніколи не прийти. / З мого серця мальва проросла / І кров'ю зацвіла. / Не плач же, мамо, ти ж бо не одна, / Багато мальв насіяла війна. / Вони шепочуть для тебе восени: / – Засни, засни, засни» [4, с. 171]. Нині, як ніколи, ці слова знову – на часі, адже саме через трагічні події в Україні серце письменниці часто нагадує «стомлений дзвін».

Основою творчих інтенцій І. Стеф'юк є глибока народно-християнська культура, що складає цілісну картину гуцульського світу І. Стеф'юк, де домінуюче місце займають народно-християнські свята, відповідно до яких будується ще з давніх язичницьких часів життя кожного горянина: Коляда, коли «зійдуться з колачами ті, котрі вже не з нами» («Светвечір під зірками») [10, с. 17]; Водохреща, коли «ардан-вода говорить» («А не бачила ніколи») [10, с. 89]; Великдень («Як зачинають гори диміти») [10, с. 77]; Ілля день, коли «злива має... моцну силу, якої набирається земля» («Ішов Ілля. За ним горіли хмари») [10, с. 94]; Перший Спас, за яким «приходить спокій – ніби сон, / Як подарунок. / І ти смакуєш кожен день. / І ніч. Як трунок» («Переплинеш біду – як сон») [10, с. 111].

У вірші «Клич мене, – каже» авторка звертається до вірувань, звичаїв і традицій свята Купайла. Адже лише в цю чарівну ніч (за новим стилем – з 6 на 7 липня) «люди шукають надуманий цвіт» / квітка Щастя, що розквітає раз на рік/ [1, с. 225]; дивляться, як «колесо крутиться» / символ повороту Сонця на зиму/ [1, с. 261], а вдома спостерігають за тим, як сонце переливається різними кольорами або підскакує, миготить, зупиняється [1, с. 499]. Краса довколишнього світу, природа у поезії І. Стеф'юк – не лише тло, на фоні яких постають яскраві образи, а й співучасник дії: «Сонце данує, / Але... не дивись, не дивись. / Знаки вогню / Полишає десь людям Купайло. / Плетиво сили / По небі зірками стікало, / Сонце вродилося» [10, с. 75].

Відповідно до «Чотирьох пір року» Антоніо Вівальді чимало поезій у збірці сприймається

так, що «природа – символічний простір, явлений гранично точно, рельєфно, у зримих чуттєвих образах, психологічних та емоційних «сюжетах» [3, с. 280]: «Літо – це просто окрема реальність, / В якій сонце стає квіткою / І зветься соняшником. / Коли можна настільки довіритися природі, / Що просто лежати в траві, / Спиною до спини з землею, / І не думати ні про що» («Літо – це просто окрема реальність») [10, с. 68] або «І околише листопад / Зірки у жмені. / Лиш ми і ніч. / І грає дим «Гуцулку Ксеню». / Лиш ми і ніч. / І сивий дим. / І ми – саміські, / І зупинився листопад, / І світить місяць» («І поколише листопад») [10, с. 59] тощо.

Як і в процитованих поезіях, пору року, про яку йтиметься у вірші, безпосередньо засвідчує вже перша строфа тексту («Весна моя вперта», «Зірками серпень блискотит», «І ця осінь минеться, як вальс», «Стояла осінь, як трійця-свічник», «Сад стрясається – данець осені»).

В окремих поезіях збірки наявна міфологема «саду». «Вертоград, або ж Сад, чи Город, чи Виноград виступали в українському поетичному бароко як синоніми – йшлося про оброблену ділянку землі, обнесу загорожею, а Виноградом називали не тільки виноградник, а й фруктовий сад» [12, с. 200], що в християнстві співвідноситься з духовними і моральними цінностями, а також є символом раю. Простежуємо це, зокрема, у поезіях: «**А це місяць такий – цвітопад**» («А це місяць такий – / Цвітопад... / Біла яблуня, перше втілення / Ти приводиш мене в дивний сад, / Де дерева танцюють білими. / І у віхолі пелюсток / Зачарований час зупиниться. / Видиш, травень від зливи змок, / Видиш, хмари нам в душу дивляться [...]» [10, с. 14]); «**Пригадай мені щастя**» («Пригадай мені щастя – / І день цей розхмариться легко. / Сад аж крила здіймає, / Суцвіття готує – мій сад. / В цьому світі, що видимий – де я? / Чи є я? / Немає. / Я готую політ, / Бо душа попросилась назад [...]» [10, с. 43]).

Зазначена міфологема подеколи з'являється і в стані розуму й тіла, що природно повторюється та відзначається зміненою свідомістю поетеси: «[...] мені снився сон / Виноградовий. / Дим стояв у нім, / Дідо чистив сад. / І в душі моїй / Терпне виноград. / Безпросвітний дим, / Голубі пташки – / Не земний той сад, / Виноград / Гіркий... / І мовчить про щось фіолету цвіт. / – Ти нащо, душе, цей відкрила світ? / І стоїть душа, як то марево. / І росте з землі сиве дерево. / І пташки на нім. / І туман-туман. / І не віриться, / Що то сон...» («Тільки спогадом – не розрадою») [10, с. 81]. Це своєрідна

алюзія на Едем, куди після смерті потрапила душа рідної людини.

У багатьох поезіях наявний образ світу – «Божого», «примарного», «инчого», «тремтливого», «гіркокого», що укладається у триєдину модель міфологічного Дерева Життя. Любов до багатогранного світу й існування у ньому виступає своєрідним лейтмотивом збірки «Дика ягода»: «Я люблю цей світ – скільки сил» («Жито молоде») [10, с. 30] або «А я його люблю, цей світ примарний, / Ось я його, / А він мене, / Та й все. [...] Бо світ – то ми. / Життя – то наше все» («Я сильна – бо слабка») [10, с. 46]. Уже в іншому вірші сутність життя розкривається у рядках: «Бо життя – як птах, / Ти зіграй в цимбали / На оцих вітрах. / Щоби – душу в небо, / Щоби раз – і ввись. / Як коріння світу, / Всі стежки сплелись» («А усе минає») [10, с. 64].

Достоту сакральну функцію виконує наскрізний образ птаха, що залежно від контексту символізує життя, душу, божественний світ: «– Ти нащо, душе, цей відкрила світ? / І стоїть душа, як то марево. / І росте з землі сиве дерево. / І пташки на нім» («Тільки спогадом – не розрадою») [10, с. 81]. На чатах життя земного і вічного постає образ ворона, посередника між світами: «Цей раз – босоніж, і без колісниць. / Підсвічуються крони блискавично, / Паде вода небесна. / Всі сплелись: / Вітри, / Галузи / Ворони гонорні / Опівніч» («Ішов Ілля. За ним горіли хмари...») [10, с. 94] або «Ворон до ворона – доторки крилами, / В небі старім візерунки» («Ліс – як портал») [10, с. 20].

Символ води, що проявляється у вигляді «верхньої» небесної (дощ, злива, гроза), «нижньої» земної (море, ріка) та «фізичної» (сльози) передає зв'язок між живим і потойбічним. Ріка, куди лірична героїня ступає «беззастережно. / Так пересичена сльозми, / Що аж безмежна» [10, с. 111], – «уособлення початку і закінчення життя, плодючості, вічного плину часу, перешкоди й небезпеки, рубежу між «чужим» і «своїм» простором, «стрижня» Всесвіту, могутнього захисника, Батьківщини, символ мовлення...» [7, с. 3].

Сльози – символ морального очищення, уособлюють, крім того, пам'ять і біль: «І крапали, крапали сльози. / Сніг як знеболання. / Терпне земля. / І зірки. / Біль не минає, / Він серце різьбить / Помаленьку» [10, с. 87]. Поетеса шанує і береже пам'ять про найрідніших і найближчих людей, що озивається із душевних глибин віршованими присвятами, як, наприклад, у процитованих рядках із поезії «Парастас», присвяченої пам'яті Руслани Петрівни Кіреєвої (4 січня 1949 – 11 лютого 2019) – колишньої керівниці

Снятинського літературно-меморіального музею Марка Черемшини.

Поетеса в образі ліричної героїні називає себе «берегинею», «ватрою», «дикою бриндушею», «фігуркою із глини, в якій говорили вірші», «чинтарницею», «відьмою», «росою неспитою», «совою», що «вміє і знає літати». Водночас вона залишається людиною, що «заглядає усе поза край», для якої «падати – Боже збав, / Тільки політ, політ». Попри розуміння того, що «я сильна – бо слабка, то й непоборна. / Я темряві очій наперекір», головним девізом свого життя все ж проголошує твердження: «Хочеш світла мати – то сама світися, / Хочеш мати силу – потайки молися». Деклароване поетесою світло душі, внутрішнього світу і світло Всесвіту перетікає з вірша у вірш та є характерною рисою збірки в цілому, яка «світиться» правдивістю та глибиною осягнення філософських питань на теми життя, смерті, вічності. У цьому контексті часто зринають образи вогню, сонця. Особливої конотації образ сонця набуває у віршах-рефлексіях на тему війни: «Світанок, світе... / Стоїш серед поля, / Сонце вже росо п'є. / Я – дика бриндуша, / Над кулями що розквітла» (««Війна» і «весна»») [10, с. 126]; «Сонце зійшло – чисте, як щем... / Знаєш, а нині свято. / Бо відродилася з крові-руїн / Світла така країна» («Біль підреберний стався вогнем») [10, с. 128]. Як бачимо, залежно від контексту, сонце виконує різну смислову функцію: воно «родиться», «сходить», «важиться на ріст», «данує», «болить спалахом білим», «росу п'є», «перебирає» тощо.

Ближче до Сонця, у піднебесну вись здіймаються запальні рухи, де у вигляді кола сплітаються руки та ритмічно відлунює такт у гупанні ніг, своєрідним ритуалом твориться гірський танець аркан. На відміну від чоловіків, де звучить Герасим'юкове: «Ти мусиш танцювати аркан. / Хоч раз. / Хоч раз ти повинен відчутти, / як тяжко рветься на цій землі / древне чоловіче коло, / як тяжко зчеплені чоловічі руки, / як тяжко почати і зупинити / цей танець. / Хоч раз / ти стань у це найтісніше коло, / обхопивши руками плечі двох побратимів, / мертво стиснувши долоні інших, / і тоді в заповітному колі / ти протанцюєш під безоднею неба / із криком по-звіриному протяжним. / Щоб не випасти із цього грішного світу, / хоч раз / змішай із ближніми / піт і кров. / Сину Людський, / ти стаєш у чоловіче коло, / ти готовий до цього древнього танцю / тільки тепер. / З хрестом за плечима. / З двома розбійниками, / Тільки раз» [2, с. 102], І. Стеф'юк вважає, що «жінці туди не вільно – там глибина». Водночас авторка

свято вірить у те, що «вогонь, який веде, / Одного разу загориться / Аркан-квіткою, / Яку розпалили опришки / У самому серці смеречини» [10, с. 102], адже «Аркан смерек. / Отут прибити страх – / Хрест-навхрест / Так лиш бартка, / Може бартка» [10, с. 25].

У цьому ключі доречно згадати творчість М. Магіос, котра називаючи символічно-знаково одну зі своїх поетичних збірок «Жіночий аркан у саду нетерпіння», порушує глибинно-сакральні вірування гуцулів, наполегливо закликаючи до цього магічного чоловічого танцю і жінок: «Тримай аркан одна, як палець, – / І літуй, і зимуй сама. / Можливо, не один зухвалець / Колись повторить твій аркан» [6, с. 9]. Письменниця переконана, що життя кожної жінки – безперервний випробувальний танець: іноді – «вальс», частіше – «гуцулка», зрідка – «танго». Цієї ж думки дотримується І. Стеф'юк за походженням, як і М. Магіос, – корінна гуцулка, ментально для котрих потреба внутрішньої свободи є найвищою аскезою духовного єднання зі світом.

Збірка «Дика ягода» насажена образами тварин (кінь, вовк, лисиця, ласиця, олень), що виступають символічними фігурами авторського світосприйняття, розкривають внутрішній зміст текстової структури. Найчастіше зринає образ вовка – тотемної тварини, до якої можна впевнено і спокійно звернутися зі словами та побажаннями: «Ти мій характерник, / Мій вовк-мандрівник, / Бо серце навчив бути пильним. / ...Обіймемось, вовче, думками. / Веди мене в гори, / Веди мене в сни, / І звізди лиш бликнуть за нами» («Заходиш по пояс в червону ріку») [10, с. 116]. Ця тварина, яка реалізує себе у ролі провідника, є символом волі та сміливості. Символічно «У супроводі вовків» (так звучить вступна стаття поета Миколи Рачука до збірки буковинської письменниці Інги Кейван «Тінь базальту. Тіло базальту») увійшла до храму літератури та, яка з впевненістю промовляє: «Мої вовки мене / Не зрадять. / І ми зриваємось / У ніч. / Вгризаємось у ніч / Зубами. / І розбігаємось в ніч. / Але вовки мене не зрадять, / Бо я – / На вістрі їхніх вух. / І скрапуємо вглиб / Туманом. / Усі ми, / Наче хата взруб, – / Міцні та вічні. / Так заклично / Зустрічний вітер / Віє нам. / І ми зливаємось / З ніччю – / Без сліду жодного, / Без плям. / Ми робимо, лиш так, / Як треба. / Як треба, / Вказує нам / Шлях. / І ми зливаємось / З небом. / Ніщо вже біль, / Ніщо вже страх. / І вітер на моїх плечах, / Як воїн під плащем, притих. / І лиш одне тут має Владу: / Мої вовки / Мене / Не зрадять – / Вовки не зраджують своїх» [5, с. 31]. У книзі І. Кейван прочитуємо:

«Захоплення вовком – не що інше, як захоплення волелюбністю. Справжня Людина дорівнює абсолюту волі» [5, с. 14]. З огляду на це у поезії І. Стеф'юк простежується умовна межа між локаційною свободою та індивідуально внутрішньою: «Кажуть гори: “Ходи»... / Ми обоє вовків, / Ми прийшли до води. / Я для инчих – чужа, / Ти для инчих – хижак. / Чуєш, вовче, а як / Завбертається знак?» («Я виходжу у ніч»), [10, с. 105].

Особливого сакрального значення поетеса надає цифрам: «Як пропіють три браття – Я обернуся в пtiцю» [10, с. 83], «Предки гасять тричі трійці» [10, с. 89], «Трояться й тамуються вистиглі голоси, І сива ріка старі досягає зарінки» [10, с. 103]. У давньослов'янській міфології цифра «3» означає «весь світ» у напрямку до неба; сукупність царств верхнього-середнього-нижнього; світи Нав-Яв-Прав; небо-земля-вода; ранок-день-ніч; батько-дитина-мати, дитинство, юність-зрілість, старість [1, с. 583]. Наприклад, у віршах І. Стеф'юк бартка «повторює свій танець чотири рази» [10, с. 16]. «Цифра «4» означає землю, цілісність, повноту, справедливість. Чотириєвангеліє написано чотирма апостолами. Чотири сторони світу; чотири стани буття: ранок, день, вечір і ніч; весна, літо, осінь, зима; дитинство, юність, зрілість, старість; чотири фази Місяця; чотири стіни, чотири кути; чотири кінці в хреста. Мальований ромб, перехрещений на чотири ділянки на лоні невеличких жіночих фігурок часів трипільської культури, – символ плодovitості» [1, с. 584]. Василь Стус, перебуваючи на засланні, звертається: «Розпросторся, душе моя, / на чотири татами / і не кулься од нагая / і не крийся руками» [11, с. 289]. Поет символічно використовує цю цифру, зазвичай, на позначення здебільшого негативних подій у своєму житті.

Творча майстерність І. Стеф'юк розкривається через художньо-стильові особливості поетичного мовлення, яке вражає діалектною лексикою та багатством художніх засобів. Зокрема, поетеса найчастіше вживає **епітети**: «білий (світ, помисел)», «біліські хмари», «золоте віття», «срібне поле», «рожеві тумани», «червоні (небо, ріка, сад)», «лілова зозуля», «руде небо», «чорні (небо, зневіра, роки) », «темні гадки», «мовчазно-чорна хмара», «сиві (дерево, холод, зима) », «молоді (світ, жито, літо, поле, осінь)», «живе поле», «крилатий сад», «медовий світ», «дикі (ліс, вода)», «простоволосий грудень», «босі ночі», «морозяна зірка», «гостре повітря», «гіркий світ»; **порівняння**: «а сни – як грона – зріють», «і цей ранок – як сон недопитий», «сивий вечір – як овеча вовна», «а я стою – як небо – чорна»,

«душа – як небо – розпростерта», «а колиска – як човен», «ніч, ніби фустка-павунка», «крони – як ті витинанки», «життя – як птах», «вогні горіли, як той підсвічник», «а земля, ніби ящірка»; **метафори**: «сонце виписує небом курунку», «сонце пульсує», «сонце родиться в свічнику-трійці», «сонце трійцю запалює», «сонце болить спалахом білим», «дідо-сонях росу визбирує, сонце гладить йому лице», «місяць на призьбі сидить», «срібні зірки у шиби вдивлялися», «по небі стікають зорі», «рікою плывуть у небо старі тарелі», «впали зорі», «біла зірка розквітла», «хмари нам в душу дивляться», «небо відданує», «небо аж бринить», «небо прозоре стікає», «ніч тремтить», «ніч мала душу – то й бігла», «ніч вогнем розквітла», «ніч в сальбах зіркових торкає крила вітряків», «гори йойкнуть», «ардан-вода говорить», «лізе папороть», «весна приходить і світ вигойдує», «трави говорять», «дерева танцюють», «смерека дає молоко», «смереки замкнули віки», «світло стікає», «з гілок аж сріблом течє», «тиша в хмарі купається», «вогні садами переступають – грушки золотять», «сміється світ», «серцем світилася» тощо. Метафорично побудований початок поезії «Небо тріскає»: «Небо тріскає, / Рамця падають, / Гори з ліжника / Долю вгадують. / Само- / ...рідними / Душі ткалися, / Гори дихали...» [10, с. 70].

У творчому доробку письменниці домінує поезія афористичного характеру, як-от: «Летіти – жити, стати – вмерти», «Щоби літати – треба сил», «Хто вмирає хоч раз – Народиться дуже легко», «Життя вкорочують страхи, а не годинник», «Душа інакша, як у серці – Бог», «І так просто на Божому світі, поки тут», «Немає «вчора», лиш «сьогодні»», «Все чуже відступиться, все лихе – минає», «Такі є висоти, які не видно з землі», «А усе минає, та не в тому суть: в цім тремтливім світі гори не минуть», «Світ – то ми. Життя – то наше все», «А можна жити просто наугад», «...Не вмій падати – Але умій підніматися», «Смерті немає». Афористичного звучання набувають мудрі сентенції поетеси, що можуть охоплювати цілий поетичний образок, як-от: «За порогами болю – життя. / Відкривається світ, як світає. / Що не збулося – того нема, / Що забулося – того немає. / Світ купається. Гори ростуть. / Затягаються рани барвінком. / Не минаєшся. Ти перебудь, / Відболи. Оживи. Чуєш, жінко? / В серці дзвоника / Стигне роса. / І цей ранок – як сон недопитий. / За порогами болю – краса. / Тільки треба уміти так жити» («За порогами болю – життя») [10, с. 76].

Поетична мова збірки «Дика ягода» багата на **стилістичні фігури (перифраза)**: «Світ –

глибока вода», «Сніг – то лиш тінь від зірок»; **новотвори**: «цвітопад», «незвичайниця», «горобино-непевний», «саморідний», «сніжно-підсніжно»); **фразеологізми** («тонкошкірий»); **омоформи**: «Я стою скраю часу / На вістрі гори. / Ти, тривого напасна – / Найперша гори».

Висновки. Гуцульський світ І. Стеф'юк, який «починається в горах», адже «сила жити – родом з горів», а вони «не залишать. І не віддадуть», розкривається через:

- 1) сакральні місця сили (Писаний Камінь, Стіпотоки);
- 2) топос (села Устеріки та Перкалаба);
- 3) чотири першооснови світу (вогонь, вода, повітря, земля);
- 4) язичницькі та християнські свята (Коляда, Водохреща, Великдень, Купайла, Іллі день, Перший Спас);
- 5) природний водний потік і його жителі (ріка, риби);
- 6) птахи (кугут, павич, сойка, зозуля, ворон, сова, галка);
- 7) флора (барвінок, папороть, полин, ріпак, любисток);
- 8) фауна (кінь, вовк, лисиця, ласиця, олень);
- 9) дерева (сосна, смережина, ялиця, клен, яблуня);

10) квіти (соняшник, ружа, васильок, бриндушки, фіалки, дзвоник карпатський, арніка, крин, без, мак);

11) фрукти (виноград, грушки, сливки);

12) гуцульські музичні інструменти (дримба, трембіта, сопілка, цимбали);

13) гуцульські танці (аркан);

14) фольклор (українська народна пісня «Ой, хмелю...», буковинське танго літературного походження «Гуцулка Ксеня», дойна);

15) предмети матеріальної культури (керниця, млин, вітряк, фустка, писанка, галунка, бартка).

Отже, Карпатські гори – це те сакральне місце, де письменниця відчуває себе сповна захищеною, вільною, адже це – її територія. Усі авторські тексти поєднані в єдину, струнку і багатоголосну поетичну сюїту, наповнену глибоким лірично-філософським звучанням. У 1992 році режисер Наталія Мотузко за мотивами оповідань письменника-шістдесятника Валерія Шевчука зняла містичну драму «Голос трави», яка розповідає історію посвячення молодій дівчині у таємниці чаклунства (у головних ролях – Раїса Недашківська та Ольга Сумська). Такою мольфаркою, характерницею, непростою (непрости – у гуцульській міфології люди, які у народній демонологічній традиції наділені надприродною силою) в українській літературі є творча особистість І. Стеф'юк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Войтович В. Українська міфологія. К. : Либідь, 2002. 664 с.
2. Герасим'юк В. Грегит : Вибране. К. : Видавничий центр «Просвіта», 2016.
3. Дроздовський Д. Хвилі Часу // Костенко Л.В. Річка Геракліта / Упоряд. та передм. О. Пахльовської ; післямова Д. Дроздовського ; худож. С. Якутович. К. : Либідь, 2011. 336 с.
4. Івасюк В. Музичні твори (до 60-річчя від дня народження) / Упоряд. О.М. Івасюк. Чернівці : Букрек, 2009. 292 с.
5. Кейван І. Тінь базальту. Тіло базальту : поезії. Чернівці : Букрек, 2014. 264 с.
6. Матіос М. Жіночий аркан у саду нетерпіння. Видання 2-ге. Львів : ЛА «ПІРАМІДА», 2011. 308 с.
7. Пастораль річечки : антологія / Упорядкув., прим. О.М. Івасюк. Чернівці : Букрек, 2011. 192 с.
8. Свідзінський В. Твори : У 2 т. / Вид. підготувала Елеонора Соловей. К. : Критика, 2004. Т. 1. Поетичні твори. 584 с.
9. Симоненко Василь. Вибрані твори. 2-ге вид. / Упоряд. Анатолій Ткаченко, Дана Ткаченко. К. : Смолоскип, 2012. 852 с.
10. Стеф'юк І. Дика ягода. Брустури : Дискурсус, 2023. 140 с.
11. Стус В. Вибрані твори / Упоряд. Дмитро Стус. К. : Смолоскип, 2012. 872 с.
12. Шевчук В. Пізнаний і непізнаний Сфінкс : Григорій Сковорода сучасними очима : розмисли. К. : Унів. в-во ПУЛЬСАРИ, 2008. 528 с.